

Джаббарова Лілія Володимирівна
 викладач психології
 кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти
 КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
 здобувач кафедри прикладної психології
 Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
 E-mail: lilidz84@gmail.com

Основні підходи до психологічного благополуччя особистості

В сучасному світі, в суспільстві, що швидко змінюється, стає актуальним питання психологічного благополуччя (далі ПБ) особистості. Складність життєвих ситуацій, перенавантаження, невизначеність та нестабільність призводить до порушення внутрішньої гармонії та рівноваги особистості. Тому виникає потреба вирішення проблеми ПБ людини. В контексті загальної психології конструкт ПБ, інтегруючи в собі різні знання, вимагає його чіткого структурування. Здійснюючи аналіз психологічних джерел, розуміючи важливість створення єдиної системи поглядів на визначення досліджуваного феномену, ми впорядкували класифікацію наукових підходів щодо характеристики ПБ особистості за предметом визначення (табл.1).

Таблиця 1.

Наукові підходи щодо характеристики психологічного благополуччя особистості

Характеристика психологічного благополуччя особистості	Назва підходу	Автори
Психологічне благополуччя особистості – це щастя як форма переживання повноти буття, пов'язаного зі самоздійсненням	Аксіологічний підхід	Н. Бредберн , Е. Діннер , К. Ріфф, О. Кронік .
Психологічне благополуччя особистості – утворення, що характеризується позитивним функціонуванням особистості через наявність спрямованостей, цілей, потреб, аспектів самореалізації	Функціональний підхід	А. Маслоу, Г. Оллпорт, К. Роджерс, Е. Десі, Р. Раян, Я. Павлоцька, Р. Шаміонов.
Психологічне благополуччя особистості – повноцінне збереження психофізіологічних функцій людини	Психофізіологічний підхід	М. Яхода , О. Ворона, С. Мохова, С. Ковальов, А. Вороніна.
Психологічне благополуччя особистості – переживання, яке людина спрямовує на самооцінку та особистісне зростання	Емотивний підхід	П. Фесенко, Т. Шевеленкова, К. Санько, С. Карсканова, В. Духневич, Л. Козьміна
Психологічне благополуччя особистості – інтегральне, системне явище, якість, властивість, індивідуальна характеристика	Системний підхід	Ю.Олександров Н. Бахарєва, О. Ідобаєва
Психологічне благополуччя особистості – чинник різних видів діяльності, взаємин, що забезпечує комфортність перебування у будь-якому середовищі	Середовищний підхід	Н. Каргіна, О. Ширяєва, Е. Паніна, К. Лінч, Т. Ємельянова

Розглянемо більш детально кожний із підходів. Згідно *аксіологічного підходу* в основах ПБ особистості закладена найвища цінність – задоволення та щастя [5]. За *функціональним підходом* ПБ розглядається як утворення, що характеризується позитивним функціонуванням особистості через наявність спрямованостей, цілей, потреб, аспектів самореалізації [3]. Представники *психофізіологічного підходу*, характеризуючи ПБ з позиції категорії «здоров'я», наголошували на повноцінному збереженні психофізіологічних функцій людини [1]. Важливою є концепція А. Вороніної, яка ПБ особистості визначає як якість, що набувається у процесі життєдіяльності людини на основі психофізіологічного збереження функцій. Проявляється ПБ в переживанні змістовної наповненості, цінності життя, відноситься

до умови реалізації потенційних можливостей, здібностей людини. Серед основних елементів ПБ автор виділяє: психосоматичне здоров'я, соціальну адаптованість, психічне, психологічне здоров'я [1,с.13-18]. З позиції *емотивного підходу* ПБ особистості характеризується як переживання, яке людина спрямовує на самооцінку та особистісне зростання. Концепція ПБ особистості П. Фесенко, Т. Шевеленкової побудована на актуальних і потенційних аспектах особистості. Для дослідників ПБ особистості – це цілісне переживання, що має дві важливі складові: суб'єктивну оцінку людиною себе, свого життя та позитивне особистісне функціонування. В основу ПБ особистості автори вбудовують актуальне ПБ та ідеальне. [4]. На основі *системного підходу* ПБ особистості визначається як інтегральне, системне явище, якість, властивість, індивідуальна характеристика. Ю. Олександров ПБ особистості представляє як системну єдність оптимальних психологічних якостей та станів людини: особистісної зрілості, самоактуалізації, гармонії особистості, суб'єктивного благополуччя. У розвідках Н. Бахаревої ПБ особистості презентується в якості інтегральної психологічної підстави толерантності. Автор зосереджується на головній ідеї: високий рівень ПБ особистості є системоутворюючим фактором в структурі толерантності. На думку дослідника, ПБ існує всередині індивідуального досвіду у вигляді довіри людини до світу, виникає з початком її життя. Представники *середовищного підходу* презентують ПБ особистості як чинник різних видів діяльності, взаємин, що забезпечує комфортність перебування у будь-якому середовищі. Досліджуючи ПБ особистості, Н. Каргіна характеризує даний феномен як найважливіший фактор особистості, що визначає її соціальну активність, взаємовідношення з іншими людьми, ставлення до самого себе як до унікальної особистості. Визначаючи зв'язок середовища життєдіяльності, О. Ширяєва досліджує ПБ особистості, яке аналізує як сукупність ресурсів людини, забезпечують суб'єктивну, об'єктивну успішність особистості в системі «суб'єкт-середовище».

Висновок. Отже, огляд уявлень про зміст ПБ особистості показав різноманіття поглядів представниками різних наукових підходів. Не зважаючи на те, що ПБ особистості розглядається як: категорія щастя, задоволення, як позитивне функціонування особистості, повноцінне збереження психофізіологічних функцій, переживання, чинник різних видів діяльності, інтегральне, системне явище, якість, властивість, – єдине визначення досліджуваної дефініції відсутнє. Проте, численні наукові розвідки допомогли розмежувати поле для вивчення ПБ особистості та охарактеризувати його сутність.

Література:

1. Воронина А. В. Оценка психологического благополучия школьников в системе профилактической и коррекционной работы психологической службы : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.04 / А. В. Воронина. – Томск, 2002. – 220 с.
2. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості: теоретичний аспект / Н. В. Каргіна // Наука і освіта. – 2015. – № 3. – С. 48-55.
3. Павлоцкая Я. И. Психологическое благополучие и социально-психологические характеристики личности : монография / Я. И. Павлоцкая ; Волгоградский институт управления – филиал ФГБОУ ВО РАН ХиГС. – Волгоград : Издательство Волгоградского института управления – филиала РАНХиГС, 2016. – 168 с.
4. Фесенко П. П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности : дис. канд. психол. наук : 19.00.01 / П. П. Фесенко. – М., 2005. – 206 с.
5. Bradburn N. M. The structure of psychological well-being / N. M. Bradburn. – Chicago : Aldine, 1969. – 318 p.

